

Locuinta' Redactorului

si

Cancelaria' Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespondenti regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanu'a:
prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei a.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Inscrisiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taos'a timbrale pentru fisec-care publicatiune separata. In loculu deschisau 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 15/8. sept. 1870.

Proclamatiunea republicei franceze este salutata de toti amicii libertatii poporeloru. Si cum se nu fia, candu republic'a franceza resuscitata suveniri atatu de mari; candu ea a fostu, carea a proclamatu libertatea, egalitatea si fratietatea; candu ea a fostu, atatu in revolutiunea cea mare, catu si in 1848, carea a amenintiatu tronurile tiraniei si ale despotismului; candu ea fostu, carea a proclamatu libertatea cuventului, drepturile neprescriptibile ale omului si, in fine, suveranitatea poporeloru?

Noi ne inchinamu inaintea principiiloru mari, ce republic'a franceza a reprezentatu totu de un'a sub scurt'a sa durata si ce credemu ca va reprezinta cu mai multu succesu in viitoriu; dorimu d'in profundulu animei nostre, ca republic'a franceza se se intaresca, se se consolideze pentru totu de un'a si se fia spriginulu tuturoru natiuniloru, cari gemu inca in sclavia si si astepta mantuint'a. Marire si gloria natiunei, carea prin libertatea sa va fi speranti'a poporeloru assevite!

Cea ce ne imple inse anim'a cu una bucuria nespusa este, ca abie se radica in Franci'a stindardulu libertatii adeverate, stindardulu republicei, candu natiunile sorori, natiunea italiana si natiunea ispaniola, fure cele d'ant'ie, cari se grabira a-si manifesta simpatiele loru cele mai sincere, cele mai caldurose catra marea natiune franceza; intrega Itali'a fu electrisata prin faim'a despre proclamarea republicei in Franci'a; poporulu se aduna prin cetati si sate, manifestandu simpatiele sale pentru Franci'a; in urm'a acestui consensu, acestei voci puternice a poporului, guvernulu italianu inca, dinasticu seu nedinasticu cum este, recunosc republic'a franceza si o saluta; Ispani'a inca, carea astepta or'a mantuirei, trasari de bucuria, intielegundu cea se se petrece in Franci'a; mai multu de doue-dieci mii cetatiani undelau pre stradele Madridului cantandu Marseilla sa e-a, acestu „Destepa-te, Romane!“ francezu, acestu imnu alu libertatii poporului francezu, alu libertatii universali, alu libertatii tuturoru poporeloru; multimea se infatisia la locuinta' republicanului invapaiatu si eminentului oratore Castellar care, plinu de entusiasmu, duse multimei insufletite, ca „de astadata ni esprimemu numai simpatiele catra republic'a franceza, dar' mai tardu i vomu da si ajutoriulu bratielor nostre.“

Eca trei natiuni-sorori, trei natiuni puternice si-dau man'a dupa multe suferintie, si si-jora credintia prin vocea libertatii, prin legaturele loru de sange si prin ajungerea scopului comune! Dar' ore a patr'a natiune-sora d'in Orientulu Europei ce sentiesce candu vede pre sororile sale d'in Occidentu cascigandu-si libertatea, dandu-si man'a si salutandu-se cu atat'a indestulare si fericire? Ore de aici, d'in mediu-loculu tiraniei si alu impilariiloru, ajunge-va acolo una debila expresiune de bucuria, pentru a inaltia acea armonia delicioasa, carea incepe a intruni animele si sentimentele Franciei, Italiei si Ispaniei? Ore sciu sororile nostre d'in Occidentu, ca aici se afla una natiune romana nefericita, maltratata de sece, dar' carea cu tote aceste scie senti una adeverata placere, vedindu-le, ca ele se apropia, se intielegu, se unescu in sentimente, in aspiratiuni, in libertate?

Nu este vocea nostra vocea ipocrisie; chiaru se nu fimu audti de sororile nostre, eschiamamu cu anim'a cea mai sincera:

Traiesca republic'a franceza! Traiesca federatiunea indissolubila intre natiunile sorori d'in Occidentu in favorulu libertatii nefericitei loru sorori d'in Orientu!!

De pre campulu resbelului.

Firulu electricu ni-aduse, in 13. sept., urmatu a scire interesanta: Berolinu, 13. sept. Perderile totale a le armatelor nemtiesci, cunoscuta pana acum'a, se specifica la 219.000 morti, rani,

bolnavi si prisioneri. — Asiè dara nemtii au perdutu, dupa cum ni spunu ei insi-si, 219.000 fetiori, unu numeru destulu de considerabilu, fara ca se fia potutu ocupá celu putienu una fortaretia franceza. E cunoscutu, ca invingerile de pana acum'a le-au raportatu totu-de-una cu putere prevalenta, necutezandu a se mesura cu francesii in numeru egal. Vomu vedé, ce voru poté opera armatele nemtiesci inaintea Parisului, unde, precum anunciaramu si in Nr. trecut, le accepta 220.000 francesi, resoluti a si apera pamentulu iubitei loru patrie pana la cea d'in urma picatura de sange. Totu cu acea ocaziune amu spusu, ca puterea armatelor nemtiesci, cari inainteza spre Parisu, se urea celu multu la 300.000 fetiori, prin urmare, diferenti'a este de 80.000, cea ce inse dispare cu totul in faci'a resolutiunii si entusiasmulu armatei franceze d'in forturile Parisului.

Telegramele venite d'in Parisu ni-spunu, ca una parte a paduriloru d'in giurulu capitalei arde degi. Colone singuratece de cavaleria inimica au trecut prestu Compiègne si stau in apropierea Parisului. Prusii facura, in 10. sept., repetite asalturi contr'a cetatii Toul, fure inse totu de un'a respinsi, demontandu-li-se cu aceste ocaziuni mai tote bateriele. Perderile loru sunt forte mari, lasandu pre campulu luptei 10.000 fetiori incapabili de bataia. — Cetatea Verdun a respinsu provocările ce i-sa facutu d'in partea prusiloru, d'a capitulá. — Montmédy a combatutu unu atacu alu inimiciloru. — Prusii stau in Meaux si Greyc si se apropia de Noissy.

Scirile ce le primiramu d'in Brussel'a ni spunu ca maresialulu Bazaine a facutu, in 10. sept. una eruptiune noua d'in Metz, si cu acesta ocaziune a luat de la prusi unu transportu mare de munitiune. — Precum se vede, maresialulu Bazaine nu voiesce se urmeze esemplulu lui Napoleonu, ci e resolutu se reziste pana la extremitate, preferindu a mori cu gloria decatu se se predee viu in man'a inimiculu seculariu alu natiunei franceze in specie, si in genere alu elementulu latinu. Bravulu militariu francezu respunde soliloru prusesci, cari lu incunoscintiara despre catastrofa de la Sedan si despre captivitatea imperatulu Napoleonu, provocandu-lu totu de-una-data a capitulá, ca pre elu nu-lu intereseza neci de catu imperatulu, si ca in Metz nu poruncesce nime altulu de catu elu insu-si. In urm'a acestei declaratiuni resolute, bombardarea cetatii era se incepa in 4. sept., carea inse s'a sistatu la ordinatiunea espresa a regelui, pentru ca se se incunjiure ruinarea cetatii.

Unu telegramu d'in Basel, d'in 12 sept., ni-spune ca, dupa ce comandantele d'in Strassburg, generalulu Urich, a refusat de nou predarea cetatii, declarandu totu de-una-data prusiloru, ca se nu se mai incerce a-lu abate de la oblegamentulu seu, bombardarea cetatii s'a inceputu era-si. Totu acea-si sorte o are si cetatea Montmédy, despre a carei-a bombardare diuar. „Etoile belge“ scrie urmatoriele: „Prusii incepura bombardarea cetatii Montmédy in 5 sept. la 8 ore demareti'a. Siete baterie de ale loru, postate d'indertrulu satului Tonnelle, impuscara contr'a muriloru nordu-vestici ai citadelei, prin urmare contr'a punctulu celui mai slabu alu cetatii de susu. Ne avendu prusii tunuri de asediare, nu causara stricatiuni mari in intariturele fortaretiei, inse cetatea si edificiele publice fure forte rejuvatemate. Edificiulu consiliului opidanu precum si forte multe case private sunt degi prefacute in ruina, era cartirele Jacquemin, Chenet Cabrolle si Bourgain sunt mai cu totul stricate. Bombardarea fu esecutata cu unu focu forte viu pana catra media-di, candu apoi se sistá, si inimiculu se retrase pentru a-si ferbe de mancare. In decursulu pauzei prusii tramisera fara neci unu resultatu, de ora-ce comandantele a refusat resolutu capitulatiunea. Dupa acea prusii reincepura foculu la 2 ore, si lu continuara pana ser'a, la 7 ore.“

In 11 sept. prusii provocara si cetatea Soissons se capituleze, inse comandantele francezu li-a

respunsu, ca mai lucurosu o arunca in aeru, decatu se li-o predee. Locuitorii cetatii aprobara respunsulu resolutu alu comandantelui, si candu ulanii prusesci se apropiara de cetate, cetatiani i intimpinara cu focu si glontie.

Unu telegramu d'in Munichu, cu datulu 10. sept. spune, ca avangard'a armatei prusesci a ocupatu degi cetatea La Ferté si ca colonele volante ale cavaleriei au ajunsu pana la Crecy. Armat'a a 3. a facutu, in mersulu seu catra Parisu, una miscarcare spre Sudu, si a ocupatu cãile ferate cari duc catra Nordu. Se dice, ca in 14. sept. voru sosi la Parisu ambe armatele, si anume armat'a 3. in Sudu, era a 4. in Nordulu capitalei. In La Ferté se pregatescu localitati pentru cartirulu generalu alu regelui.

Conformu telegremlor venite d'in cartirulu generalu alu principelui Fridericu Carolu, gurnison'a franceza d'in Metz face pre tota diu'a eruptiuni. Prusii au tramisu una parte d'in armat'a loru asediatoria in urm'a armatelor cari inainteteza spre Parisu, era la Metz se marginescu numai a-si apera castrele.

Una scire d'in Ruffack anuncia, ca corpulu francezu de voluntari, constatoriu cam d'in 3000 fetiori, a batutu la St. Hyppolit (in directiune vestica de la Schlettstadt) unu corpu de badensi si Landwehr-ulu bavaresu.

Scirile ulterioare ni spunu, ca maresialulu Bazaine a facutu, in 12. sept., una eruptiune noua d'in Metz, causandu stricatiuni mari trupelor asediatorie. — Unu telegramu d'in Brussel'a comunica, ca in 13. sept., demaneti'a s'au aretatu inaintea Parisului colone singuratece de cavaleria prusescă.

In alu cui folosu se intrebuintieza vister'a statului?

De multe ori audimu plangundu-se pre mai multi in contra apucatureloru Dloru de la putere, si totu de un'a potemu afirmá, cumca nu fara tomeiu. Nu incape indoiela, camca magiarii de la putere cerca si intrebuintieza tote mediu-locele pentru inaintarea eschisiva a natiunei magiare, ba, ce e mai multu, tota nesuintia si o dau, ca se ne desnationalizeze pre noi romanii, si tote aceste le facu fara cea mai mica sfiela; inse tote nesuintiele loru se dau pre facia, ori cum se voru opinti ei a le ascunde.

Acum mai decurundu, luandu notiia despre ordinatiunea ministrului de cultu si instructiune publica de sub Nr. 11.941, in privintia unui cursu preparandiale de unu anu pentru acei individi, cari voiescu a pasi pre calea invetiatoresca, unde intre altele — dupa afirmarea inspectoratulu de scole d'in cottulu Huniadorei — se potiesce cunoscentia limbei magiare intr' atat'a in estu respectivulu se pota studia in limba magiara preparand'ia, — nu scimu de siguru, cumca in ordinatiunea ministeriale susnumita se gasesce ore conditiunea ace'a, seu numai Dni inspectori au adaus'e; inse fia ori si cum, noi ca romani nici una-data nu vomu fi multumiti cu astfelu de invetiatori, pentru-ca intrebamu, cum va poté propune in limba romana invetiatoriulu, care invetia spresiunile si cuvintele tehnice in alta limba? Scimu mai departe si ace'a, ca — cu dorere trebuie se marturisimu — intre invetiatorii nostri, cea mai mare parte sunt numai de diumetate calificati, si de la dinsi nu potemu accepta multu. Noi romanii avemu trebuintia de invetiatori romanesci, si nu unguresci; noi avemu trebuintia de invetiatori crescuti in sinulu nostru, dedati si esperti in cultura natiunale romanésca, si nici decum unguresca.

Si ce vedemu! Ministrulu cultelor si alu instructiunii publice se ingrisesce ore, ca se avemu noi invetiatori romani? Nici decatu; ministrulu a organizatu 9 preparandle de statu, si a nume in Buda, Losiontiu, Ciurgo, Deva, Cristurulu-Secuescu, Zela, Sighetulu-Marmatiei, Lev'a si Zug-o

V a r a l j a, si n'ce in un'a d'ntre tote aceste nu e ordinaru a se cresce invetiatori romani; ce'a d'in Dev'a ar' fi, precum se vede, si pentru romani, si éta inspectorii acelei-a provoca prin diuarie romane pre tinerii romani sè se însinue la cursu, inse mai nainte de tote sè scia un g u n g u r e s c e.

E lucru indignatru, cum-cà tota vistier'la statului se reinterce spre scopurile ungueresci; au dora va dice ministrulu, cumcà n'avemu scole destule pentru preparandie romanesci? Acést'a nu pote fi; dupa datele d'in 1865, in imperiulu st. Stefanu s'a propusu in limb'a romanescă in 2.709 scole poporale romanesci, si in limb'a ungara in 5.362 de scole; prin urmare magiarii n'au pre de done ori atâtea scole câte noi, si cu tote aceste-a ei au 9 preparandie de statu, si noi nice un'a, si tote 9 preparandiele sunt dotate d'in vistier'la statului, care in an. cur. a fostu 1.909.085 fl., si privindu budgetulu statului mai de aproape, vedemu, cà pentru scolele poporale se afla inca rubric'a cu 250.000 fl., si ore scolele romanesci fostu-au impartesite d'in acést'a suma compusa si d'in denarii romanilor? Nu, scolele romane poporale nu capeta nece unu ajutoriu de la statu, ba chiaru mai decurundu diet'a vor'au unu budgetu suplementariu preste 700.000 fl. si romanilor totu si nu li ajunge pentru una preparandia romana.

Este multu, prè multu, a storce dela poporu chiaru si crucerulu celu d'in urma prin deregatorfele subordonate, si totu-de-odata a-i concede, in batu-jocura, ca prin colectiuni sè-si infintieze institute. Cu ce? Cându nu i remane nimica.

In decursulu câtoru-va ani vomu deveni fara nici una scola romana, fara nici unu invetiatoriu, p o s i t o, cà voru merge trebele pre calea pornita.

Precum se vede d'in citatele de susu, ministrulu doteza, d'in atâta bani ai vistier'la statului, singuru singurelu gimnasiulu romanu d'in Brasiovu cu 4000 fl. la anu, nu sciu pâna cându ca institutu puru romanescu.

Mai incolo, de cum-va potemu dá crediementu foieloru guvernamentale*), la propunerea consiliariului Aladár Molnár, in Transilvania se voru infintia mai multe institute de invetiamentu, tote d'in budgetulu statului, tote in interesulu magiarilor, si tote in locuri locuite de magiari, ori secui, precum, in Z e l a u preparandia invetiatorresca; in C l u s i u preparandia de femee si barbati; in S z. K e r e s z t u r preparandia; in U d v a r h e l y scola reale principala; in C s. S z e r e d a scola de agronomia; in G y. S z t. M i k l ó s scola de industria; in S z t. G y ö r g y scola agronomica; tote aceste

*) In asta privintia poti dá crediementu deplinu. Red

FOISIORIA:

Cantecele haiducesci.

Discursu cetitu de dnu Iosifu Vulcanu

in Adunarea de la Naseudu, d'in 8 augustu.

(Urmare.)*)

Balad'a incepe prin a povesti, cum Mihulu,

Faunasiu de codru,

Vitejelu de lotru,

mergea calare in codru, cantandu voiosu. De odata elu observà, cà murgulu sèu iucungiura calea cea obla si ludece tota intre frundie cadute, pre carari perdate. Atunce elu intreba de murgulu sèu, cà de ce lasa drumulu? Murgulu i-respondede, cà pentru ace'a iucungiura drumulu, cà-ci acolo se afla patru-dieci si cinci de haiduci viteji sub conducerea lui Iannisiu Ungureanu, vechiulu hotiomanu, si daca acesti-a aru observà pre Mihulu, l'aru prepadà numai decatu. Haiduculu nostru inse si-invita murgulu a merge pre calea drèpta, si desconsiderandu pre cei patru-dieci si cinci de haiduci contrari, i respunde:

Unguru-e falosu,

Nu-e primejdiosu,

Gur'a lui e mare,

Dar' nu musca tare.

Ajungundu apoi Mihulu la cet'a lui Iannisiu, i dice ou fala:

Voi copiiloru,

Haraminiloru!

Care s'a affa,

De va radica

Buzduganulu meu

Cātu este de greu,

Durduliti'a mea

Cātu este de grea,

Si zecele mele

Cātu mi-sunt de grele,

*) Vedi Nr. trecutu alu „Federat.“

in folosulu si pentru inaintarea binelui natiunei magiare, si tote aceste dotate d'in denarii romanilor d'in tota Ungaria si Transilvania.

Pentru ace'a, de nu se va delaturà gseiftaria acést'a, ar' fi de doritu straformarea art. de lege XXXVIII. d'in an. 1868, asié, ca fia-care confesiune sè-si sustiena scolele, sèu si romanii sè se impartiesca d'in beneficiulu statului in proportiune cu portarea greutàtiloru, si totu deodata deputatii romani sè-si ièe ostene'l'a a face pasii necesarii.

De o cam data, ca sè ne potemu organisa scolele nostre poporale dupa recerintiele timpului si sè potemu face destulu art. XXXVII. d'in 1868 avemu neapertata trebuintia de c o n g r e s u l u g. e a t. In fine, trebe sè marturisimu ce'a ce audimu d'in diferite locuri, cà decum-va nu vomu avé Congresu baserescu neci la una intemplare, atunci va fi mai consultu pentru sustinerea nostra natiunale a trece éra-si in sinulu strabunu, de càtra carele numai intrigele dusmaniloru nostri ne au ruptu.

Chioranulu.

Din comitatulu Dabacei.

— Politica. Siedintiele comitetului comitatensu. — Senatulu scolasticu d'in comitatulu Dabacei. Episcopulu d'in Lugosiu si dieces'a Gherlana.

Decandu s'a inceputu bataia intre doue d'in cele mai civilizate si mai puternice natiuni ale Europei, tota lumea combinéza, politiseza si calculeza, ce consecintie ar' avé incheierea resbelului cu invingerea cestei-a sèu celei-a-l-alte parti. Nu voiu sè însiru motivele, pentru-ce dorimu noi ca sè reésa de triumfatoria glorios'a natiune francesca, atâta numai observu, cà motivele nostre nu sunt identice cu a le guvernului magiaru si ale partitei acestui-a; neci ace'a nu scrutezu, cà pentru-ce partia stanga magiara a fostu pâna acum pruso-fila, fiindcà toti cunoscemu intentiunile lor, in a caror'a sinceritate amu avutu ocazioni destule de a ne dubitá; acum numai atâta voiu a constatá, cà perderile francesiloru si caderea dinastiei lui Napoleonu in asié de mare perplesitate si consternatiune a adusu pre aderintii guvernului magiaru si in genere pre intrega ras'a magiara, in câtu in triumfulu prusiloru nu vedu alt'a decatu periclitarea esistintiei statului austro-ungaru si nemicirea domniei dualistice. Temerea panica ce i-a cuprinusu si-o manifestéza magiarii in convorbirile lor private si in acte publice. Asié comitelesu supremu alu comitatului Dabacei, Bar. D a n i e l u B á n f i, in cuventulu sèu, tienutu cu ocaziunea deschiderii siedintieloru comitetului comitatensu, in 7 sept. a. c., deplange perderile natiunei francesce, carea a fostu reprezentatoria si realizatoria ideelor celor mai sublime ale omenimei, si invingerile prusesce le tiene de periculoase pentru libertàtile poporeloru si pentru constitutionalismu. Vorbitoriulu spera cà,

Acel'a sè via

Cu mine 'n frata,

Ca sè vitejesca,

Numele sè-i cresca!

Ungurii se intrecu, inse nici unulu nu pote sè aradice armele grele ale lui, atunce elu li-respondede cu dispretiu:

Voi misiiloru,

Haraminiloru!

Codrulu mi-lu lasati,

Jugulu apucati,

Cà nu sunteti voi,

Nu sunteti ca noi,

Omeni de mandria,

Buni de vitajia,

Ci omeni de glota,

Buni de sap'a lata!

Apoi Mihulu si-aradica arm'a cu degetulu celu micu si pleca mai departe voiosu.

Ce vedemu in acést'a balada? Cà Mihulu nu se teme nici de patru-dieci si cinci de insi, cà dinsulu e unu — erou!

Dar' eroismulu nu merita elu ore, ca poporulu sè-lu eterniseze prin poes'a sa? si poporulu este elu ore de condamnatu, daca glorifica asemenea bravure? Acést'a glorificare nu denuncia ea ore sentiulu cavalarescu si eroicu alu acelu poporu?

Decida cei nepreocupati!

Urmatoriulu cantecu va ilustrá si mai bine caracterulu haiduciloru romani, cà-ci acestu-a, afara de elementulu eroicu, e inspiratu si de iubirea patriei.

Cantecele suna astu-felu:

Sum nascutu pre frundi de fragu,

Ca sè flu la lume dragu,

Si scaldatu de micu in Oltu,

Sè me facu vitezu de totu,

Si-su frecatu cu busuocu,

Sè am dfile cu norocu,

daca logic'a inesorabila a faptelor ar' trage in actiune si statulu nostru austro-ungaru, tote poporatiunile si-aru face detorintia, aperandu-si libertàtile si constitutiunea comuna.

Domnulu comite supremu are dreptu, cându supune despre poporele statului austro-ungaru cà, cându si-aru vedé amenintiate patri'a sa si drepturile sale omenesci, nu ar' intardia neci unulu de a-si impleni detorintiele patriotice, fiindcà aceste popore, si in specialu natiunea romana, de câte ori a fostu periclitatu tronulu si statulu, totu-de-un'a s'a intrepusu cu bravur'a sa pentru salvarea lor. Ni vine inse de a face intrebarea, cum de stapanii nostri numai atunci recunosc, cà in statulu acestu-a esista si alte popore, cându e vorba de a impleni detorintie si de a face sacrificie de avere si sange, — ér' cându e vorba de libertati si drepturi politice, nu esista de câtu o singura natiune magiara? Cum de in tempuri critice se afla rolu pentru tote poporatiunile, — ér' in tempuri liniscite, sunt impinse de pre ori ce terenu de activitate? Ore convine cu mintea sanetosa, cu dreptatea si ecuitatea, ca una parte preponderanta d'in cetatiani unui-a si acelu-a-si statu sè suporte numai greutati, ér' in binefaceri si in drepturi sè se impartiesca numai una parte favorita de unu sistem nedreptu? Cum potu asceptá fratii magiari una insufletire generala pentru aপরার eventuala a unoru institutiuni, cari ignoréza si desconsidera drepturile innascute a unoru poporatiuni intregi, si nu concedu in prassa neci ace'a ce in teoria, prin una lege confusa in termini ecuvoci, au concesu spre fericirea poporeloru conlocutorie cu magiarii?

Spre a avé una idea chiara despre liberalismulu magiaru, sè-mi fia iertatu a me provocá la o intemplare:

In articulu de lege 44 d'in anulu 1868, poreclitu: „Despre egal'a indreptatire a natiunalitatiloru“ este unu paragrafu (4) care suna asié: „Jurisdictionile in scriptele loru adresate càtraregimulu statului intrebuintieza limb'a oficiala a statului; potu intrebuintia inse prelanga acést'a, in colone, sioricare d'in acele limbe ce le intrebuintieza la protocoalele lor, etc.

Radiematu pre acést'a lege, in siedintia comitetului, tienuta in triluniulu trecutu, Dlu Dr. Vasiliu Popu a facutu propunerea: „Sè enuncie comitetulu, cà jurisdictione a comitatului Dabacei, in scrierile sale indreptate càtraguvernulu statului, felosesce in colone si limb'a romana.“ Propunerea a fostu motivata cu dreptatea naturala, cu ecuitatea si cu cuvintele legei; si a fostu spriginata de toti romanii presinti si de câti-va, magiari inteliginti. Propunerea inse totu-si a fostu respinsa de majoritate d'in motivulu, cà in unu statu, cum e si celu magiaru, limb'a oficiala numai magiara pote fi, apoi legea „despre natiunalitati“ inca cuprinde pentru natiunalitati numai unu dreptu facultativu

Si-am ajunsu unu voinicelu

Cu anima de otielu.

Auleo! ce focu de doru!

Veni-va badea Tudoru,

Sè mai stringa d'in paduri

Cete mandre de panduri,

Ca s'alunge de la noi

Si pre greci si pre ciocoi.

Frundia verde, paducelu,

Cine-a merge dupa elu?

Auleo! me arde foculu,

Ca sè-mi cercu si eu noroculu!

Auleo, de reu, de bine,

Tipa sufletulu in mine!

A esí d'in codru, a luptá pentru patria, a alungá d'in tiera pre greci si pre ciocoi! Éta aspiratiunea haiduculu romanu!

Anim'a lui si in midiloculu desetului codriloru, parasitu si condamnatu pote de toti, arde numai de dorulu, ca Tudoru Vladimirescu — acestu flagelu alu fanariotiloru si ciocoiloru — sè adune pre toti haiducii d'in tote padurile si sè alunge d'in tiera pre inimicii si pe fii vitregi ai ei!

Dorintia principala a haiduculu romanu, pentru care tpa sufletulu in elu, ca sè-si pota cercá si d'insulu noroculu, este a vedé tier'a sa curatita de lipitorile cari i sugu sangele si-i scurta vieti'a.

Aspiratiunea lui este patri'a curatu natiunala; visulu lui — eliberarea poporului de sub jugulu feudal.

Arunce cine pote pietra osendei a supr'a reprezentantiloru acestoru idee; condamne-i cine are sufletu; numesca-i hoti, de va avé curagiu! . . .

Eu unulu totu-de-un'a me inchinu ideelor inalte, natiunale, — ori de unde le audu; si sum gat'a a iertá pentru ele chiaru si peccatele autoriloru ei. . .

Canta dar', poporu romanu, cu mandria despre hai-

care depinde de la buna voință a magiarilor, că ore să se pota exercita au ba, și fiindcă magiarilor li place mai bine, ea naționalitățile să nu-si pota folosi dreptul de limba, propunerea debue respinsa. Această intemplantă o enarai numai pentru ilustrarea celorlalte duse mai sus, că adică, în timpuri normale, în statul magiar nu există alte populații, fără numai magiari, dar în timpuri critice, — când e trebuința de servitiele lor, — er' se numesc pe numele lor și se acceptă de la ele prestații patriotice pentru „libertățile” și „constituția comună.”

Dupa-ce facii aceste reflecții la cuventul de deschidere alu comitetului suprem, voiți să amintesc, că obiectul principal de desbatere alu comitetului a fost: statorirea bugetului administrației politice pre anul 1871, ale carui-a puseții s'au primitu en bloc, ca și pre anul curinte.

Incheiandu-se ședința comitetului înainte de medii, dupa medii la 4 ore membrii senatului școlastic comitatensu s'au intrunit spre a se consulta despre obiectele țienetorie de sferă sa. D'in această ședință am de a face amintire despre un moment de însemnatate publică.

In unulu d'in numerii acestui prețiu diariu s'a amintit, că senatul școlastic d'in comitatul Dabăcei au recercatu pre ordinarietate respective, să invie pre docenții și-si supusi, ca în finea s'a carei șeptemane se predeie antiției comunale numele pruncilor, cari nu frecuența școlă, ca parintii, tutorii și șepanii acelor să s'a pedepsit cu multă a prescria p'ra lege, decum-va i retienu ei de la frecuentarea școlii. Senatulu școlastic a facutu această dispusețiune condiționandu consensulu respectivelor ordinarietate, departe de intențiunea, de a voi să se amestece în trebele școlilor confesiunali, și numai d'in motivulu, că instrucțiunea, s'a în școle confesiunali, s'a în cele comunale, — d'in ceste d'in urma pre teritoriulu comitatului nostru nu sunt, — să nu stagneze, și ca autoritățile școlilor confesiunali, în casuri concrete, să pota cere asistința deregatoriilor politice. La recercarea amintita a senatului școlastic, ordinarietatu metropolitanu d'in Blasiu a respunsu, că senatul școlastic în privința acestă să se puna în cointelegere cu senatele școlastice confesiunali d'in respectivele comune gr. cat. Totu la această recercare, ordinarietatu metropolitanu d'in Sabiiu respunde, că elu nu recunoșce dreptulu de dispusețiune a senatului școlastic neci în una privință, recercarea nu o va ceftețu și, în dispusețiunea susamintita a senatului școlastic, vede tendință de proselitismu pentru religiunea gr. cat.

Respunsulu ordinarietatu metropolitanu d'in Sabiiu a uimitu pre membrii romani ai senatului școlastic, nepotendu-si esplică, cum acelu respunsu invinuesce pre senatul școlastic cu tendință de proselitismu pentru religiunea gr. cat., fiindu lucru cunoscutu, că senatul școlastic comitatensu, în majoritatea sa absolută, constă d'in magiari de diferite confesiuni, caror'a neci decâtu nu li stă în interesu a dá mâna de ajutoriu bisericei gr. cat. la proselitismu.

Respunsulu ordinarietatu d'in Sabiiu dice, că elu a

condamnatu și va condamnă totu-de-ună școlele fără caracteru confesiunali. Ce atinge prezentulu, aprobezu pareerea ordinarietatu, pentru-că între cercustările de fatia și sub domnirea legii școlastice d'in 1868, școla fără caracteru confesiunali însemnează: școla de stat, școla magiara. Pentru trecutu, mi pare reu că trebuie să spunu adeverulu, că ordinarietatu d'in Sabiiu porta vină, de comitatulu Dabăcei nu are inca una școla centrală, bine dotată și bine organizată, pentru-că acelu ordinarietatu s'a opusu atunci înființării unei școle romane fără caracteru confesiunali, care pentru neci o confesiune română nu eră daunosa, dupa-ce ar' fi fostu ingrigire deplină despre propunerea invetiatiunilor religioase și morali prin catehetu propriu — dar' pentru înaintarea culturii naționale eră de unu avantaju mare. — Mi pare reu, că ordinarietatu d'in Sabiiu în trecutu și-a uitatu de o detorință mare, er' în prezentu, pentru unu casu concretu, cunoscutu pote numai lui, invinuesce pre romanii gr. cat. d'in comitatulu Dabăcei cu tendință de proselitismu, despre care unu omu cu ererii sanetosi neci nu vre să auda în seclulu acestu a alu luminelor, ci ori-care romanu adeveratu tinde numai la bunastarea materiale și spirituală a națiunii sale.

Nu potu încheia fără de a amintu despre uimirea ce ne-a cuprinsu, cându am vedutu că, pentru diecesă Lugosului, s'a numitu deșă episcopu. Nu ne ocupămu de persone, și pentru acea neci nu vremu a scruta, că încătu e nimerita alegerea persoanei pusa în capulu diecesei numite; ce'a ce ne supera pre noi e, că vedemu că guvernulu magiaru nu respecta dorințele romanilor de religiunea gr. cat. cari nu vre a fi despoiați de dreptulu lor de a-si alege mai marii și bisericesci. Ce ne amarește pre noi e că, lipsiti de unu dreptu esențialu alu autonomiei bisericei nostre, de dreptulu alegerei, ni se potu octoa d'in tempu în tempu episcopi de aceia, de la cari nu se va pretinde intru atâtă capacitate de a conduce pre credincioșii și la ajungerea fericirii lor lumesci și sufletesci, și de a înaintă binele bisericescu alu populației respective, decâtu servitiele placute guvernului actualu, și, deca la denumirea episcopilor romani se voru considera numai atari servitiele și nu alte calități, atunci usioru potem prevedea, unde va ajunge biserica gr. cat.

Episcopii gherlana gr. cat. inca e vacanta. Mai multe tracte protopopesci au aplicatu la guvernulu pentru dreptulu de alegere, înse, în locu de a capeta respunsu consolatoriu în obiectulu cestiunatu, se lătesce faimă, că ni se va numi de episcopu unu individuu neromanu. — Traimu timpuri, în cari romanii trebuie să s'a gata la surprinderi câtu de mari, înse pre langa pesimismulu celu mai mare, nu asiu fi inclinat a supune la unu guvernulu nepoliticu asié de mare pentru a insultă și amară în unu modu atâtu de necrutatoriu pre unu numeru asié de considerabilu de romani. Io, d'in parte-mi, de-si ni-s'ar' denegă dreptulu de alegere, nu credu, că la implerea scaunului episcopescu să vina în combinațiune personă despre care se vorbește; pentru-că unu omu, care de-si e membru alu capitulu diecesanu, înse nu a portatu în viața sa neci una foia romanesca,

nu ajuta neci odată vre-unu scopu naționalu-bisericescu și școlasticu, — deca e omu cu consciința, nu pote aspiră la demnitatea de episcopu, care trebuie să vorbească cu fideli și supusi în limbă lor și trebuie să s'a cunoscutu de acești-a, dupa faptele sale, de unu parinte bunu și adeveratu.

Prin numirea unui atare omu de episcopu, guvernulu și-ar' face și celu mai reu servitiu, er' cu privire la biserica gr. cat., ar' pune temelii la decompunerea ei succesivă

Justinu.

In vecinătatea Chesintului, 30 aug. 1870.

Dle Redactoru!

Ieri, d'in intemplantă, mergendu în comună Chesintu, am nimeritu chiaru preste actulu alegerei Invetiatiunilor, și avui ocașiune a me convinge despre necesariile ce le au romanii chesintiani cu asié numitii „serbi” de acolo; am avutu ocașiune a me convinge despre adeverată immoralitate a preutulu de acolo, Nicolau Stoianoviciu.

Acestu preutu, mai de-una-di — mi se pare — se faliă prin jurnale, că e naționalist, și că totu-de-ună lucră în favorulu cauzelor nostre naționale; — dar' se ne feresca Ddieu de asié naționalist. Pre acestu preutu l'am vedutu cu ochii, cum corupea poporul și caută să lu abata către partid'asa asié numita „serbesca”; am vedutu cu ochii și auditu cu urechile, cum strigă acestu preutu, afara între poporu, că „acelu-a să s'a d'as'calu care va slujii mai lesne,” și cum, în laintru, atfătu pre serbii și, cari erau mai toti beti, și cari apoi, contr'a majorității romanilor și contr'a Dlu Protopopu, strigau și sberau ca nescie selbatiei cu cuvinte vatematorice, firesce nu ei, ci spirituoșele, cu cari se adapara, până ce romanii erau în biserică.

Acestu preutu infuriatu (eră și betu) asié atfătu pre serbii și cei beti, încătu mai că erau gata să se încăieră, dacă nu întrevinut o. Protopresviteru, carele cu cuvinte dulci lenise pre cei inversiunati, er' pre cei beti i scose d'in adunare prin antiția comună. Afu de necesariu a însemna, că numai cei d'in partea preutulu Nicol. Stoianoviciu (adeca serbii) au fostu beti și inversiunati, eră romanii, fără excepțiune, a fostu forté pacifici, tredi, și cu portare esemplară.

D'in tote aceste, Dle Redactoru, am aflatu că numai și numai numitul preutu Nicol. Stoianoviciu este causă corupțiunilor și a neînțelegerilor în Chesintu.

M.

VARIETATI.

*(Diurnalulu „Magyar Ujság”) afirmă, că dietă Ungariei se va deschide în 30. septemvre. În această di se va țienă numai una ședință scurtă. Datele meritorie se voru începe numai luni în 3 octomvre.

ducii ței! Imbraca vestimentu de serbatore la invingerea lor, și plange-li mortea:

Oltule, pre malulu teu,
Cresca erba și dudu,
Ca să pasca murgulu meu!
Oltule, cane turbatu,
Ce vîi asié turburatu,
Si cu sange-amestecat?
Aduci plagii și butuci,
Si capestre de cai murgi,
Si chiaru trupuri de haiduci!
Oltule, riu blastematu,
N'avusi grige de pecatu,
Se 'nghiti trupuri de voinici
Cari au haiducitu p'auici?
Secă-ti-ar' isvorele
Si tote peraiete,
Să-ti remana petrele,
Să le calce fetele,
Că tu n'ai țienutu cu noi,
Si te-ai vendutu la ciocoi!

Auditu-ati cum poporul acusa Oltulu de unu pecatu? Si ce este acestu pecatu? Oltulu a 'nghitutu trupuri de voinici, cari au haiducitu pre acolo.

Asié dara poporul iubesc multu pre haiducii și, i-gumesc voinici, și uciderea lor o considera dreptu pecatu. Asié dara haiducii luptău în interesulu poporului, la d'in contra canteceulu nu si-ar' motivă blastemulu astufelu:

Că tu n'ai țienutu cu noi,
Si te-ai vendutu la ciocoi.

Da, luptă haiduciloru a fostu izbucnirea sentiului de răsunare alu poporului, carele nu mai potă suportă suferințele neumane.

Ei bine! și dacă poporul iubesc pre aceia, cari și jertfura vieții lor liniscita, și alergara la codri și apucara armă spre a-lu apără, spre a-i recastigă drepturile și competu, spre a nimici pe adversarii și, comite elu ore vre'o immoralitate?

Respunda cei cu consciința liniscita! . . .
Dar' ni se reflectă acestu canteu:

Mei crismariu,
Mei fagadariu,

Ada-o vedra de cotnaru,
Si de plata n'ai habaru;
Că seraculu candu cinstesc,
Vérșă sange și platesce!

Nu ve spariati de cuvintele „vérșă sange!” Espresiunea acestă nu însemnează aice, că seraculu ar' fi ucigatori de omeni. — Ea vre să dica că seraculu ar' versă sudori de sange, lucrându, pentru ca să dea dreptulu cui se cuvine.*)

Dacă haiducii romani au fostu ei nescie omeni fără anima, fără sentiminte umane, nescie hoti simpli, — se va vedea d'in urmatoriă balada intitulată „Codreanu.”

Dupa ce Codreanu fu prinsu, lu-dusera la Iasi înaintea Domnului, la divanu. Acolo Domnulu lu-intrebă:

Mei Codrene, voinicele,
Spune tu Domnei mele,
Multi crestini ai omoritu,
Cătu în țiera ai hotitu?

Eră Codreanu i-respondue:

Domnule, Mari'a ta,
Juru pre Maic'a Precist'a,
Eu crestini n'am omoritu.
Cătu în țier'am voinicitu;
Vr'unu crestinu de-lu intalniam,
Averile-i impartiam;
Unde vedeam seraculu,
Mi-ascundeam baltagulu,
Si-i dam bani de cheltuiela,
Si haine de priminela.

Ei bine, dacă unu omu se jora cu pietate pre Maic'a pre-curata, că elu n'a omoritu nici unu crestinu,

*) Alessandri, pag. 43.

adeca romanu, ba d'in contra impartă cu elu totă averea sa, că elu dacă vedeă vr'unu seracu, ascundea baltagulu, și i-dă bani de cheltuiela și haine noue: este elu ore desbracatu de tote sentimintele crestinesci și omenesci? este acelu unu hotiu ordinaru, care jafuesce pre toti omenii fără diferință de stare și condițiune?

Unu individuu carele a iubitu atâtu de multu poporulu, nu merita elu ore, ca și poporul să-l aduca a minte de dinsulu, ca de unio'a suveniru mangaietoria d'in mielu-loculu tempestătilor trecut? Nu merita elu ore, ca și poporul să-l aduca (tributul recunoscintei sale, și țienendu-i memori'a în cantecele sale)?

Binefacerea ori de unde vine, trebuie primată cu multamita!

Si haiducii iubiau n'umai pre poporu, și uriau numai pre straini și pre despotii indigeni.

Eră ce dice mai departe Codreanu:

Eră unde zariam greculu,
Multu mi-ardea sufletulu,
Pan' ce-i rețeziam capulu!
În capu man'a că-i puneam,
La pamentu lu-duceam,
Capetina i-o taim,
Si la corbi o juruam!

Inse pentru ce elu ore uria atâtu de multu pre greci? Mai la vale insu-si ni spună causă:

Grecu-i fieră dusmanosa,
Grecu-i limba veninosa,
Grecu-i bola lipicioasă!

Eră în câte-va cuvinte justificata nemargintă ură a Romanului în contra Grecului d'in Fanaru!

Eră și indemnulu naționalu, ce împintea pre haiduci a întreprinde o gona continuă în contra grecilor!

(Finea va urmă.)

(Dlu Nic. Ujfalussy), capit. supr. in congregatiunea extraordinaria a districtului Cetatii-de-Petra, tinuta in 5 sept., verificandu protocolul seditiilor...

infideli conve-tiunei, aruncà in aeru magazinulu cu pulvere de pusca, prin ce citadela si cetatea...

B r u s s e l a, 13. sept. Havre si Dúnkirchen se punu in stare de aপরare.

V i e n ' a 13. sept. Delegatiunile nu se voru intruní innainte de 6. octomvre, si se pote ca intrunirea lorù se amène si pre mai tardfu...

B e r o l i n u, 13. sept. „Staatsanzeiger“ publica unu raportu oficialu despre convorbirea lui Bismarck avuta cu Napoleonu.

M u n i c h u, 13. sept. Perderile bavaresilor suferite la Sédan se urca la 237 ofi-cieri si 4915 fetiori.

P r a g ' a, 13. sept. Se dîce, cã maresialulu tieriei are una patenta imperatesca, carea, duja ce se va fi terminatu desbaterea adresei, amèna diet'a...

P a r i s u, 13. sept. Ieri la media-di au sositu in Province ulani prusesci, si au annciatu cã pre asta-di voru sosí 20.000 fetiori.

P a r i s u, 13. sept. Aséra a avutu locu innaintea ambasadurei americane una manifestatiune mare.

cetatea Toul si-a castigatu merite pentru patriã. — Consululu francesu s'a rechiama-tu d'in Florentia...

P a r i s u, 13. sept. Thiers caletori ieri la Londr'a. — Crémieux merse la Tour.

P r a g ' a, 14. sept. Germanii parasescu sala dietei innainte de votarea a supr'a adresei.

F l o r e n t i ' a, 13. sept. Diariulu oficialu spune, cã trupele papali au parasitu Terracina.

B r u s s e l a, 14. sept. De joi innainte, intrarea si esirea d'in Parisu se va concede numai pre langa una autorizare ministeriala speciala.

C o n s t a n t i n o p o l e, 14. sept. Consululu francesu Laguerronière si-a datu demisiunea pre cale telegrafica.

Sciri electrice.

F l o r e n t i ' a, 12. sept. Una proclamatiune a generalulu Cadorna, emisa cãtra romani, asigura, cã elu nu aduce resbelu, ci pace si ordin...

L o n d r ' a, 12. sept. Sosirea imperatesei francesi in Hastings se constata.

W a s h i n g t o n, 12. sept. Consiliulu ministerialu a invitatu pre consululu Bancroft a dechiarã, cã Americ'a e gat'a a-si oferi, la dorint'a...

B e r o l i n u, 13. sept. (Oficialu) Fortaret'i'a Laon s'a predatu, in 9 sept., divisiunei a 6. de cavaleria...

Proprietariu si editoriu ALEXANDRU ROMANU Redactoru respund. interim. IONU PORUTIU.

Singurul depository de inventiuni noue in Austri'a.

Admonitiune. Past'a Pompador, care este adusa in comerciu prin mine si carea, prin efectulu...

Cerusele cu masina oferu unu mare avantaju, ele cruta pre omu de molest'a acutire si sunt ascurate...

Peniele adeveratu englesu. 1 bucatu cu dese tãsie 20, 30, 40 cr.; cu trei tãsie 50, 60 cr.

ADMOTIUNE: De ora-ce numitii articli se si falsifica, tragu atentiunea onor. P. T. publicu, cã n u m a i in depositoryulu...

A. FRIEDMANN in Vien'a, Praterstrasse Nr. 26.